

Diplomáciai védelem a nemzetközi kapcsolatokban

NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK SZAK

Schiffner Imola

Projekt azonosító: EFOP-3.6.2-16-2017-00007

8. A HELYI JOGORVOSLATOK KIMERÍTÉSÉNEK SZABÁLYA

Olvasólecke

Tanulási útmutató

Tartalom: A lecke bemutatja a diplomáciai védelem egyik feltételének, a jogorvoslatok kimerítési kötelezettségének elvét. Kitér a jogorvoslatok fogalmára és a kielégítő jogorvoslat kategóriájára is.

Áttekintésre szánt javasolt minimum időtartam: 15 perc

Tanulásra szánt javasolt minimum időtartam: 25 perc

A témakör vázlata

- 1 A helyi jogorvoslatok kimerítésének szabálya
2. Helyi jogorvoslatok fogalma
3. Kivételek a helyi jogorvoslat szabálya alól

A témakör általános áttekintése

1. A helyi jogorvoslatok kimerítésének szabálya

A nemzetközi szokásjog ezen szabálya alapján a diplomáciai védelem nyújtása addig nem megengedhető, amíg a sértett személy ki nem merítette annak az államnak jogorvoslati lehetőségeit, amely felelős az őt ért.

A diplomáciai védelem ezen feltételének a következő **indokai** vannak¹:

- A jogsértés közvetlen és minél gyorsabb orvoslása, a nemzetközi szint költséges és hosszadalmas beiktatása nélkül
- A helyi kormányoknak lehetősége kell hogy legyen arra, hogy saját eljárásaival/eszközeivel szolgáltatson igazságot a sérelmet szenvedett külföldinek;
- A jogsértő állam szuverenitásának tiszteletben tartása, beavatkozástól való tartózkodás
- A jogsértett állampolgár alávetette magát a jogsértő állam joghatóságának, amikor az állam területén tartózkodott.

A szabály jellege

A helyi jogorvoslatok kimerítése szabályának értékelése során felmerült a kérdés; vajon a szabály *eljárási jellegűnek* tekinthető és csak az igényérvényesítés feltétele, vagy *érdemi jellegű* és már a sérelmet okozó állam nemzetközi felelőssége is csak akkor áll be, ha a helyi jogorvoslatokat kimerítették?

Amennyiben a szabály érdemi jellegű, a jogorvoslatok kimerítését megelőzően nem is beszélhetünk a jogsértés befejezettségéről, így az állammal szemben nem a felelősség nem érvényesíthető.

A szabály eljárás jellegű megközelítése esetén a jogorvoslatra vonatkozó kifogás csak pergátló jellegű és csak felfüggeszti a nemzetközi fórumhoz fordulás lehetőségét.

A helyes megközelítés szerint a felelősség beáll, ahogy bekövetkezett a jogsértés, viszont addig nem érvényesíthető a felelősség, amíg a jogorvoslatok kimerítése nem kerültek.²

2. Helyi jogorvoslatok fogalma

“Helyi jogorvoslatnak kell tekinteni minden jogi vagy nem jogi alapon döntést hozó szervet, amelynek a területi állam joga alapján lehetősége van arra, hogy az államnak betudható, a magánszemély jogait érintő döntést hozzon.”³

¹ Nagy Károly: Az egyének és jogi személyek sérelmére elkövetett nemzetközi jogsértések, In: Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica, (25) 4. pp. 1-66. (1978) Szeged, p.35.

² Nagy Károly: Az egyének és jogi személyek sérelmére elkövetett nemzetközi jogsértések, In: Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica, (25) 4. pp. 1-66. (1978) Szeged, p.33.

³ Second Report on Diplomatic Protection, A/CN.4/514 6.para., p.4.

Mivel a diplomáciai védelem nyújtásának feltétele a jogorvoslatok kimerítése, ezért alapvető kérdésként fogalmazódott meg, hogy mit értünk jogorvoslat alatt a nemzetközi jogban.

Az elismert jogorvoslatok között kapnak helyet az **adminisztratív jogorvoslatok**. Minden olyan jogorvoslat ide érhető, mely a kormány végrehajtási ágán keresztül érhető el.

A jogorvoslatok köre magában foglalhatja a **jogi úton érvényesíthető jogorvoslatokat is**. Így a rendes jogorvoslatokat és a rendkívüli jogorvoslatokat is.

A kielégítő jogorvoslat jellegére többféle utalást találunk a joggyakorlatban. A legtöbb iránymutatás szerint a jogorvoslatnak egyrészt „*ésszerűen elérhetőnek*” kell lennie, mind elméletileg, mind gyakorlatilag is, a jogsértő állam által biztosítva.

Ezen túlmenően a hatékony jogorvoslatnak *ésszerű lehetőséget, valódi jogorvoslatot* is kell nyújtania a sérelem orvoslására és a hozzáférést nem nehezítheti indokolatlan, aránytalan késedelem a felelősnek tartott állam részéről.⁴

3. Kivételek a helyi jogorvoslat szabálya alól

A kielégítő joghatóság hiánya kivételt biztosíthat a jogorvoslat kimerítésének kötelezettsége alól. A kivételek két nagy csoportba sorolhatók.

A mérlegelhető kivételek esetében mindig a jogsértő állam helyi viszonyai, az elérhető és valódi jogorvoslatok korlátozottsága indokolja a kivételt.

Így a **mérlegelhető kivételek körébe tartozik, ha:**

- A jogsértés elbírálására az adott államban nincs hatáskörrel rendelkező bíróság
- ha a nemzeti jogalkotás igazolja azt a magatartást, miszerint a helyi bíróságok nem bírálják el külföldi panaszát
- a helyi bíróságok függetlensége közismerten hiányzik;
- Az adott államnak hiányzik a jogvédelmi rendszere
- következetesen ellenséges gyakorlat alakult ki a külföldiekkel szemben
- a helyi bíróságnak nincs meg a hatásköre a megfelelő jogorvoslat biztosítására

Mivel a jogorvoslatok kimerítésének szabálya a jogsértő állam számára biztosít “megoldási” lehetőséget, így amennyiben ez az állam mond le a jogorvoslat kimerítésének megköveteléséről, akkor a diplomáciai védelem feltételeként ez a továbbiakban nem érvényesíthető. **(Kötelező kivétel)**

⁴ Doehring: Local Remedies, Exhaustion of, III Encyclopedia of Public International Law (1997) p.237.

A **helyi jogorvoslatokról való lemondás** többféle formát ölthet, kétoldalú vagy multilaterális szerződések részeként, illetve a külföldi és a jogsértő állam közötti megállapodás részeként rögzíthetik, hallgatólagosan vagy kifejezetten rendelkezhetnek az államok a lemondásról.

Ismeri a nemzetközi jog az ún. *estoppel* jogintézményét is.⁵ Ennek megfelelően az alperesi pozícióban lévő állam nemzetközi eljárás alatti magatartása következményeként kizárja magát a jogorvoslatok kimerítésének követeléséből. Így bár módjában állt, nem élt annak lehetőségével, hogy a jogorvoslat kimerítését követelje és kifejezett lemondás hiányában hallgatólagosan lemondott arról.

A nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályai szerint még egy esetben nem merülhet fel a jogorvoslatok kimerítésének feltétele, ez pedig az az eset, amikor a jogsértett fél diplomáciai képviselő, így mentességet élvez a fogadó állam joghatósága alól.

Felhasznált irodalom:

Schiffner Imola: Diplomáciai védelem a nemzetközi jogban, PhD Disszertáció, 2010.

Second Report on Diplomatic Protection, A/CN.4/514 6.

Nagy Károly: Az egyének és jogi személyek sérelmére elkövetett nemzetközi jogsértések, In: Acta Universitatis Szegediensis : acta juridica et politica, (25) 4. pp. 1-66. (1978) Szeged

Nota bene!-Fontos fogalmak

Helyi jogorvoslat, adminisztratív jogorvoslat, ésszerű jogorvoslat, estoppel

Önellenőrző kérdések:

Milyen indokai vannak a jogorvoslat kimerítése szabályának?

Milyen jellegűnek tekinthető a szabály?

Mi tekinthető kielégítő jogorvoslatnak?

Milyen kivételek vannak a jogorvoslat kimerítésének kötelezettsége alól?

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

A tananyag elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban című projekt

⁵ Kokott: Exhaustion of Local Remedies in International Law Association, Report of the Sixty-Ninth Conference (2000) p.626.

támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

SZÉCHENYI

2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE